

MEVLÂNÂ ARAŞTIRMALARI

3

Editör:

Prof. Dr. Adnan KARAİSMAİLOĞLU

Mevlânâ Araştırmaları 3

Mevlânâ Araştırmaları Derneęi Bilim Kurulu

Dr. Nazif Öztürk

Doç. Dr. Hicabi Kırlangıç

Doç. Dr. Derya Örs

Prof. Dr. Adnan Karaismailoęlu

Redaktör

Yrd. Doç. Dr. Bilal Çakıcı

Akçaę Yayınları: 958

Türk Halk Edebiyatı: 56

ISBN: 978-975-338-959-4

©Bu kitabın bütün hakları Akçaę A.Ş.'ne aittir.

Kapak: Emin Bebek

Sayfa Düzeni: Akçaę Dizgi Ünitesi

Baskı: Erek Matbaası - 342 31 01

1. Baskı / Ankara 2009

Kültür Bakanlığı Yayıncılık

Sertifika No: 11382

Akçaę Basım Yayım Pazarlama A.Ş.

Tuna Cad. No. 8/1 Kızılay-Ankara

Tel: (312) 432 17 98 – 433 86 51

Faks: 432 28 52

www.akcag.com.tr

akcag@akcag.com.tr

İZMİR MEVLEVİHÂNESİ ŞEYHİ
MEHMET NUREDDİN DEDE¹
(1858?-4 Aralık 1920)

Kenan Erdoğan*

İzmir Mevlevîhânesi'nin ikinci şeyhi olan şair, bestekâr ve musikişinas Mehmet Nureddin (Nuri) Dede, İzmir'de doğmuştur². Şâir de olduğu söylenen, İzmir Mevlevîhânesi'nin kurucu şeyhi Hacı Hafız Akif Dede'nin³ (1803-Eylül 1888) oğludur. İyi bir neyzen (ki ilk ney derslerini ağabeyi Nureddin Efendi'den almıştır) ve tanınmış bir müzisyen olan Neyzen Cemal Efendi'nin⁴ (1873-1945) ağabeyi; 600'den fazla bestesiyle, yetiştirdiği bes-teci ve icracı talebelerle 20. yüzyılın büyük müzisyenlerinden olan Rakım el-Kutlu'nun⁵ (1871-1948) ise dayısıdır. Yine ünlü neyzen ve şair Neyzen Tev-

¹ Bu yazı, Harran Üniversitesi'nce düzenlenen *Uluslararası Mevlana ve Mevlevilik Sempozyumu* (26-28 Ekim 2007, Şanlıurfa) için hazırlanmış ancak çeşitli nedenlerle sunulmamış ve basılmamış bildirinin geliştirilmiş şeklidir.

* Doç. Dr., Celal Bayar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.

² Hüseyin Avni Ozan, *İzmir Şairleri Antolojisi*, İzmir 1934, s.130-131 (Kısaltması İŞA). Hüseyin Avni, Mehmet Nureddin Efendi'nin doğum tarihini 1274/1858 olarak göstermektedir. Ancak bu tarih tartışmalı olup büyük bir ihtimalle yanlıştır. Çünkü yazarın aynı kitapta, şairin 18 yaşında şeyh olduğunu yazması, fakat bunun yanlış olduğunun ortaya çıkması (bkz. dipnot 10); ayrıca elimizde onun olduğunu sandığımız yazma *Nuri Divanı*'nda 1263-64/1846-47'ye karşılık gelen tarihlerin bulunması, şairin çok daha erken bir tarihte doğmuş olabileceğini düşündürmektedir.

³ İrfan Hazar, "Bay Dede Remzi Zeytinoglu İle Konuştuk", *Anadolu*, nr. 9614, 26 Mayıs 1944; Habibe Keskin, *İzmirli Yazarlara Dair Hatıra ve Röportajlar*, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Tezi, İzmir 1986, s.56. Halil Akif Dede için bk. Bursalı Mehmed Tahir, *Aydın Vilâyetine Mensub Meşayih, Ulemâ, Şu'arâ, Müverrihîn ve Etubbânun Terâcim-i Ahvâlî*, İzmir 1324, s.143-144; Ozan, *İŞA*, a.g.e., s.64; Ömer Faruk Huyugüzel, *İzmir Fikir ve Sanat Adamları 1850-1950*, Ankara 2000, s.175-176.

⁴ Cemal Efendi için bk. Yılmaz Öztuna, *Büyük Türk Musikisi Ansiklopedisi, C. I*, Ankara 1990, s. 175; M. Nazmi Özalp, *Türk Müsikîsi Tarihi II*, İstanbul 2000, s. 171.

⁵ Râkım Elkutlu için bk. Bekir Sıdkı Sezgin, "Elkutlu, Mehmet Râkım", *DİA*, C.11, İstanbul 1995, s. 55-56; Özalp, a.g.e. [C.] II, s.115-117; Öztuna, a.g.e. C.1, s.253-254; Huyugüzel, a.g.e., s.504-505.

fik'in⁶ (Kolaylı, 1879-1953) müzik ve tasavvuf kültürünü edinmesinde ve yetişmesinde gerekli ortamı hazırlayan önemli bir isimdir.

İlk tahsilini daha çok aile ve dergâh çevresinde gören Nuri Efendi, Hoca Fikri Efendi'den Farsça öğrenmiş⁷, büyük bir ihtimalle babasından ve başka hususi hocalardan da çeşitli dersler alarak tasavvuf konusunda kendisini yetiştirmiştir. Şairi yakından tanıyan Ermenekli Hasan Rüştü, hatıralarında Nuri'nin Farsçayı iyi bilmesinin yanı sıra Arapçayı da anladığını ifade etmektedir.⁸

İzmir Şairleri Antolojisi yazarı Hüseyin Avni Ozan'a göre Mehmet Nuri Efendi, 18 yaşında iken, Konya Mevlevî şeyhi Çelebi Sadreddin Efendi tarafından Namazgâh semtinde babasının yaptırdığı İzmir Mevlevihanesi'ne şeyh tayin olunmuştur.⁹ Ancak bu 18 rakamı, Hizmet gazetesinde (nr. 184, 4 Eylül 1888) babasının ölümüyle ilgili haber ve "Reşadettü Şeyh Nuri Efendi'nin (şeyh) tayin edilerek meşihatnamesinin (şeyhlik tayini-izin- belgesi) 7 Ekim günü kendisine verildiği bildirilen" haberle (aynı gazete, nr.194, 9 Teşrin-i evvel/Ekim 1888) çelişmektedir.¹⁰

Mehmet Nureddin Efendi, şeyhliğe tayininden on bir yıl sonra 1899 Eylülünde tutuklanmış, yapılan tahkikat neticesinde Tefvik Nevzat, Tokadîzade Şekip, Abdülhalim Memduh ve Taşlıoğlu Ethem'le birlikte Bitlis'e sürülmüştür. Sürgüne sebep olan jurnal, olayın soruşturulması ve mahkemedeği tutanaklar, sürgün hadisesinin safhaları ile ilgili bir hayli bilgi bulunmaktadır¹¹.

⁶ Huyugüzel, a.g.e., s.570-573; Öztuna, a.g.e., s.450; Özalp, a.g.e. II, s. 113-115.

⁷ Ozan, a.g.e., s. 130.

⁸ Hilmi Yücebaş, *Şair Eşref*, "Ermenekli Hasan Rüştü Anlatıyor: Şair Eşref'le Beraber Geçen Hayatımız", İstanbul 1984, s.141; Süleyman Kara, *Ermenekli Hasan Rüştü'nün Hayatı ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2004.

⁹ Ozan, a.g.e., s.130-131.

¹⁰ Mehmet Nuri ve şiirleriyle ilgili "*Mevlevî Şeyhi Mehmet Nuri'nin Şiirleri*" (Hazırlayan Nuray Çalışkan, Ege Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Bornova [İzmir] 1992, VIII+23 s.) adlı bir mezuniyet tezi hazırlatan ve adı geçen kitabında yazdığı biyografide durumu tespit eden Ö. Faruk Huyugüzel haklı olarak, "Bu durumda ya onun on sekiz yaşında post-nişin olduğu yolunda Hüseyin Avni'nin verdiği bilgi yanlıştır ya da doğumunu 1858'den çok sonraki bir tarihe (1870'e) götürmek gerekmektedir." der.

¹¹ Sürgünde bulunanların hemen hepsinin hayatı ve hatıraları arasında konuyla ilgili epeyce bilgi bulunmaktadır. Bunlar için şu kitap ve çalışmalara bakılabilir Yücebaş, a.g.e. s.170 vd; Dr İbrahim Şahin, *Tevfik Nevzat*, İzmir 1993, s. 37-47; Dr. Sabahattin Çağın, *Tokadîzade Şekip*, İzmir 1998; Bilal Öngül, *Abdülhalim Memduh'un Hayatı ve Eserleri Üzerine Bir Araştırma*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora tezi, İzmir 2002; İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, C.2, s. 932-933, İstanbul 1988; Huyugüzel, a.g.e. s. 357; Kara, a.g.t., s. 17-22.

Başbakanlık arşivindeki soruşturma evrakından, sürgüne gönderilenlerin ve yakınlarından bazılarının anlattıklarına göre bu sürgüne sebep olarak; gizli bir cemiyet kurarak¹² Avrupa'daki Jön Türkler'le muhabere etmeleri ve onlara para göndermeleri¹³, Abdülhamit aleyhtarı Jön Türk gazetelerini getirterek onları okumaları ve yaymaları, padişah aleyhindeki konuşmaları, Hizmet gazetesinde Girit muhacirleri konusunda yazdıkları yazılar gösterilmektedir¹⁴.

Gizli bir cemiyet kurulduğu şüphesiyle açılan soruşturma evrakından ve Ermenekli Hasan Rüştü'nün hatıralarından anlaşıldığına göre jurnalciliğiyle meşhur nafia başkatibi hafiye Mustafa Bey, Şair Eşref'in de izinli bulunduğu bir akşam, evinde bir ziyafet tertip eder. Davetlileri içeri aldıktan sonra Sultan Hamit idaresinin kötülüğünden bahsetmeye başlar. Tokadîzade Şekip, Abdülhalim Memduh ve Şeyh Nuri Efendi de konuyla ilgili bir şeyler söylerler. Şair Eşref, her ne kadar serbest düşünceli biri olsa da Mustafa'nın hafiye olduğundan şüphelendiği için ihtiyatla konuşur ve kaş göz işaretiyle diğer arkadaşlarını uyarmaya çalışırsa da buna muvaffak olamaz. Bu arada jurnalcisi Mustafa, dolaba sakladığı iki Yahudi'ye, bu konuşmaları dinlettirerek ilerde bire yüz kattırarak şahitlik ettirecektir.

Mustafa Bey, ertesi gün Şeyh Nuri'nin Hisar Cami civarındaki odasına gelir. Yine onu tahrir ederek padişah aleyhinde konuşurmak isterse de buna muvaffak olamaz.

Giden jurnaller sonucunda Mehmet Nureddin Efendi, Abdülhalim Memduh, Taşlızade Ethem, Tokadîzade Şekip Bey, avukat Tevfik Nevzat Bey hükümet konağında alikonularak Tatar Şakir Paşa ve vali Kamil Paşa tara-

---

Tasavvuf tarihiyle ilgili bazı kaynaklarda da Nuri Dede'nin sürgünü konusuna kısaca temas edildiği görülmektedir. Bkz. Abdülbaki Gölpınarlı, *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik*, İstanbul 1983, s.273; Sezai Küçük, *Mevlevîliğin Son Yüzyılı*, İstanbul 2003, s.376

¹² Konuyla ilgili olarak Başbakanlık arşivindeki soruşturma evrakını yayınlayarak değerlendiren şu makaleye bakılabilir: Şerife Baş Çağın, "Sultan Abdülhamit Dönemi İzmir'inde Gizli Bir Cemiyet Kurma Girişimi", *Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S.11, s.69-97, İzmir 2004.

¹³ Bunlardan İzmir'in ileri gelen saygın kişilerinden olup zeki ve siyasetle uğraşan ilk Jön Türkler'den biri olan Ağazâde Şefik (Eyison) Bey, (bir dönem Amerika'nın Newyork başkonsolosluğunda da bulunmuştur) Paris'e kaçmış ve Sultan Hamid'e hakaret ve tehdit dolu mektuplar yazmıştır. Bir ara maddî bakımdan büyük bir darlık çekmiş ve durumunu bildiren bir mektupla Mevlevî şeyhi Nuri Efendi'den yardım talep etmiştir. Ayrıca bu sıralarda Hasan Rüştü, Mevlevîhâne'de misafir edilmektedir. Bk. Kara, a.g.t. s.18; Yücebaşı, a.g.e. s.174-175.

¹⁴ Biz bu sebeplerin ötesinde soruşturma evrakında Ahmet Bey'in, yakında padişaha suikast yapılacağı ve İstanbul'a gittiğinde büyük değişiklikler olacağı şeklindeki konuşmalarının daha etkili olabileceğini düşünüyoruz. Bkz. Ş. Çağın, a.g.m. s.75,80.

findan soruşturulurlar¹⁵. Mustafa ve bu iki Yahudi, adı geçen şahısların Abdülhamid'i kötilediği ve ona hakaret ettiğini, ayrıca Hisar Camii civarında sebilde, Şeyh Nuri Efendi'nin Abdülhamit aleyhinde ileri geri konuşarak dedikodu ettiğini söylerler. İlgili kişiler tabii ki bu yardım, görüşme, hakaret ve isnat edilen suçları kabul etmezler.

Bu son konuyla ilgili, Mevlevihâne'de misafir olan ve şeyhin yanında bulunan şair Ermenekli Hasan Rüştü'ye vali Kamil Paşa'nın sorusu şudur: *"Hisar Camii şerifi civarındaki sebilinde Mevlevî Şeyhi Nuri Efendi bir takım ağır tefevvühatta bulunmuş, o sırada sen de yanında imişsin. Mustafa Bey (hafiyeye) de varmış. Şeyhin bu tefevvühatını sen de işitmişsin, ne dersin?"*

Ermenekli Hasan Rüştü, Kamil Paşa'nın bu sorusuna şöyle karşılık verir: *"Mustafa Bey, şeyhi tefevvühata sevk ve teşvik için orada hayli çalıştı. Fakat Nuri Efendi metanetini muhafaza etti, Mustafa Bey'in teşvikine kapılmadı"¹⁶.*

Meşhur hiciv şairi Eşref'in de o gece orada bulunduğu için tanık olarak dinlendiği bu soruşturma sonucunda, telgrafla idari ceza verilmesi istenildiğinden üç saat sonra gelen telgrafta Abdülhalim Memduh, Mevlevî şeyhi Nuri, Taşlızâde Ethem, Tevfik Nevzat ve Tokadîzâde Şekib'in Bitlis'e, Hasan Bey'in ve üç arkadaşının ise Kastamonu'ya sürgün edilmesine karar verilir. İlk olarak Nureddin Efendi, arkasından birer ikişer gün fasıla ile diğerleri türlü eziyetlerle ayrı ayrı sürgün edilir¹⁷.

Bitlis'te gidenler orada idareciler ve eşraf tarafından iyi karşılanır ve yardım görürlerse de havasıyla imtizaç edemezler. Sekiz ay kaldıktan sonra Şeyh Nuri dışındakiler uyumsuzluk, yokluk, hastalık ve maddî sıkıntılardan, saraya çektikleri ölüm tehlikesiyle karşı karşıya olduklarını bildiren bir telgraf sonunda affedilmişler ve dönmüşler; vehim ve ihtiyatla telgrafla gönderi-

¹⁵ II. Abdülhamid'in sadrazamlarından iken azledilerek İzmir valiliğine getirildiği için padişaha kırgın olan vali Kamil Paşa, İzmir'de siyasi sürgünlere ve İttihat ve Terakki'nin örgütlenmesine göz yummuş ve yardım etmiş bu yüzden de hafiyeler ve başka görevlilerle kontrol edilmek istenmiştir. Soruşturmada adı geçen Mustafa Bey ve iki Yahudi, jurnal ve şahitlik yapan kimseler; Şakir Paşa ise bu olayı soruşturmak için İstanbul'dan gönderilen görevlidir.

¹⁶ Yücebaş, a.g.e. s.176-177; Kara, a.g.t. s.22; Ş. Çağın, a.g.m. s.91.

¹⁷ Şair Eşref, a.g.e., s.108. İlk olarak Nureddin Efendi'nin sürgün edilmesi kendisinde, "Acaba onlar bir çaresini bulup da kâhıyorlar ve içlerinden yalnız ben mi sürgün ediliyorum" şeklinde bazı şüphe ve vesveseler uyandırmış olacak ki, Hüseyin Rifat'ten, biraz para ile birlikte diğerlerinin de sürgün edilip edilmeyeceğini öğrenmek için Afyonkarahisar şeyhliğine "bohça gönderildi veya gönderilmedi" şeklinde bir telgraf çekmesini ister. Ayrıca konuyla ilgili bk. Ziya Somar, *Bir Adamın ve Bir Şehrin Tarihi*, s.68; Şahin, a.g.e. s.40-44.

len dilekçeye imza koymayan Nureddin Efendi ise on dört ay daha Bitlis'te kalmış ve ancak 1901 Haziran'ında İzmir'e dönebilmiştir.

Şair Eşref'in, dostu Şeyh Nuri Efendi'nin bu sürgünü için şu kıtayı yazdığını görüyoruz:

*Sen sen ol her gördüğün âdemle etme ihtilât
Hânumânın bir kuru isnâd edip de yıkmasın
Boynuna takmazdan evvelce oku kerrât ile
Nüshası Şeyh'in de evrâk-ı muzırâ çıkmasın*¹⁸

İzmir'de yaşayan çeşitli fikir, sanat ve siyaset adamları hatıralarında Nureddin Efendi'nin şairliği ve şahsiyeti yanında sürgün edilmesinden de bahsederler.

Bezmi Nusret Kaygusuz, hatıralarını yazdığı “*Bir Roman Gibi*” adlı eserinde “*Nurettin Efendi, arif, şair, serbest fikirli, çok yakışıklı ve nurlu bir zattı. Bazı manzumeleri İzmir dergilerinde münteşirdir*” der. Yine Nuri Dede'nin de aralarında bulunduğu dostlarıyla, zaman zaman Ekmekçi başı Kıraathanesi'ne gittiklerini ayrıca 16 Şubat 1331'de Dr. Ethem, Tokadîzâde Şekip, müftü Said Efendi, Resmolu Midhat ve Mevlevî Şeyhi Nureddin gibi bazı münevver zevatın huzurunda Hatice Baise hanımla evlendiğini anlatır¹⁹.

Zamanında “üstad” olarak tanınan sürgün arkadaşı, bedbaht ve bedbin şair Tokadîzâde Şekip de, sürgünden başlayarak hayatının çeşitli safhalarında Nureddin Efendi'yle nasıl beraber olduklarını çeşitli yazı ve hatıralarında anlatmıştır. Hakkında yapılan bir araştırmada, bu cümleden olarak Nureddin Efendi'nin sürgündeki durumu ve İstanbul'a çekilen telgrafı imzalamaması sonucu on dört ay daha sürgünde kalması, “kûlah-ı Mevlevî” şiiri, nazireleri ve bununla ilgili Hüseyin Rifat'ın evinde çıkan tartışma, dostlarıyla İzmir rıhtımında Kramer Gazinosu'nda, Frenk Mahallesi'nde Haylayf Pastanesi'nde beraberce yiyip içip muhabbet ettikleri, kendisiyle beraber Nureddin Efendi'nin de İttihat ve Terakki'ye üye olduğu, İzmir Müdafaa-i Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti'nin merkez yönetim kurulu üyeliğine seçildiği, ancak çeşitli sebepler ve görüş ayrılığı yüzünden faaliyetlerine katılmadığı.. gibi birçok bilgiyi bulabiliyoruz. Uzun bir süre Nureddin Efendi'nin şeyh olduğu İzmir Mevlevîhânesi'ne devam edip buradan, Mesnevî ve Mevlânâ'dan feyz ve ilham alan birçok şiir, hattâ “*Derviş Sözleri*” adlı şiir kitabını yazan ve fakat “*Allah'a inandığı kadar rüyaya da inanan*” Şekib, gördüğü bir rüyayı Nureddin Efendi'ye yorumlatmış ve şeyhin de “*Mevlevîlikte nasibinin olma-*

¹⁸ Yücebaş, a.g.e. s.8.

¹⁹ Bezmi Nusret Kaygusuz, *Bir Roman Gibi*, İzmir 1955, s.9, 44, 127.

dıĒını” söylemesi üzerine oradan ayrılarak KadiriliĒe baĒlanmış ve daha sonra da tamamen farklı bir çizgiye yönelmiştir.²⁰

M. Kâmil Dursun da hatıralarında, Nureddin Efendi ile yakın dostlukları olduğunu söyleyerek onun sürgününü anlatır ve İzmir çevresinde şiirleriyle ve besteleriyle şöhret kazanmış bir kimse olduğunu yazar. Ayrıca kendisi Şeyh Efendi’nin başlattığı “külâh-ı Mevlevî” şiirine bir de nazire söylemiştir. Nureddin Efendi de, Kâmil Dursun’un evlendikten 19 sene sonra doğan kızı Mübeccel için, bir tarih düşürerek dostluğunu göstermiştir.²¹

Nureddin Efendi’nin hayatı hakkında çeşitli yayınlardan ve gazetelerden en geniş ve ayrıntılı bilgiyi toplayan Ömer Faruk Huyugüzel, Nuri Dede’nin Meşrutiyet’e kadar, ne yapıp ettiğinin bilinemediğini, İzmir basınında bu dönemde onun herhangi bir şiiri ve yazısının yayınlanmadığını, kendi köşesinde küskün bir hayat yaşamış olabileceğini yazar. Kim bilir belki de Eşref’in tavsiyesiyle “*insanlarla ihtilat etmekten çekinerek*” onlara güven duygusunu kazanması uzun bir süre alacaktır.

Ancak kısmen daha özgür bir ortamın oluştuğu II. Meşrutiyet’ten sonra Nuri Dede, İzmir basınında yeniden görünmeye başlar. Bir Mevlevî dergâhı post-nişini olarak İttihat ve Terakki’nin bazı eğitim faaliyetleri içinde o da vardır. Ege bölgesindeki medreselerin eğitim sisteminin ıslahı için 1910-1912 yılları arasında “mutemer-i ilmi” adıyla düzenlenen kongrelerin hem düzenleyicileri hem de katılımcıları arasında adına rastlanmaktadır.²²

Nuri Efendi’nin bir başka önemli faaliyeti ise 1. Dünya Savaşı sırasında kırk kişilik bir Mevlevî gönüllüler grubu oluşturarak cepheye göndermesidir. 26 Kanun-ı sani 1330/ 8 Şubat 1915’te çıkan 5680 numaralı Âhenk gazetesinin haberine göre Nuri Efendi’nin oluşturduğu kırk kişilik bir Mevlevî gönüllü grubu, yapılan bir törenden sonra Uşak treniyle Konya’ya doğru yola çıkmıştır.²³

²⁰ İnal, C.4, s.1782-1789; ÇaĒın a.g.e. s.21, 23, 23, 26, 29, 30, 33, 35, 36, 54, 55, 56, 64.

²¹ M. Kâmil Dursun, *İzmir Hatıraları*, (Haz.Ü. Şenel) İzmir 1994, s.IX,XIII,13,148.

²² Huyugüzel a.g.e. s.358.

²³ Huyugüzel a.g.e.s. 358. Bu sıralarda hükümetin, ehl-i tarikatın manevi gücünden ve Sultan Reşat’ın Mevlevîliği’nden istifade ederek kurulmasını teşvik ettiği ve gönüllülerden oluşan “Mücahidîn-i Mevleviyye Alayı”nı, Nuri Efendi de İzmir’den 40 kişilik bir gönüllü teşkil ederek ve bizzat kendisi bunlarla Konya’ya kadar refakat ederek desteklemiştir. Konuyla ilgili bu alaya ve Kanal Harekatı’na binbaşı rütbesiyle katılan Yenikapı Mevlevîhânesi şeyhi Abdülhakî Baykara Dede için bk. Mustafa Erdoğan, *Meşrutiyetten Cumhuriyete Bir Mevlevî Şeyhi Abdülhakî Baykara Dede, Hayatı, Şahsiyeti Eserleri ve Şiirleri*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2003, s.48-52. Tarihçi Nuri Köstüklü, “*Vatan Savunmasında Mevlevîhaneler*” adlı eserinin 81. sayfasında Konya’da çıkan Babalık Gazetesi’ne dayanarak (*Babalık*, 29 Kanun-ı sani, 1330 (11 Şubat 1915), No: 281, s. 2.) Nuri Dede’nin

Nuri Efendi'nin İzmir işgalinin öncesi ve sonrasında da boş durmadığı ve bazı faaliyetlere giriştiği anlaşılmaktadır. Başlangıçta Jön Türkler'le ilişkileri yüzünden İttihatçılara yakın olan, hatta belki de bu yüzden sürülen Şeyh Nuri Efendi, zamanla cemiyetin yanlış politikaları sebebiyle herhâlde onlardan uzaklaşarak İtilafçılara yaklaşmıştı. Bu nedenle olsa gerek ki İzmir'deki ittihatçı kadro, önce İzmir Müdafaa-i Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti üyeleri içinde yer alan ve büyük kongre hazırlığı öncesinde İstanbul'a gönderilen heyet içinde de bulunan²⁴ Nuri Efendi'yi ve birkaç kişiyi, işgale karşı kurulan direniş ve örgütlenme çalışmalarında itilafçılara yakın gördükleri ya da aktif olarak çalışmalara katılmadıkları için bir nevi darbeye dışarıda bırakarak olumsuz bir tavır içine girmişlerdir²⁵. Moralizade Nail'in *Mütarekede İzmir Olayları*'nda verdiği bilgiye göre ise, İzmir'in Yunanlılar'a ilhakına engel olmak ve Anadolu'nun sesini itilaf devletleri temsilcilerine duyurmak için 23 Kasım 1918'de kurulan Müdafaa-i Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti'nin çalışmalarına katılan ve cemiyetin Garbî Anadolu Kongresi'nin genel merkez üyeliğine Ali Nazmi, Tokadîzade Şekip, İbni Hazım Ferit ve Moralizade Nail'le birlikte seçilen Şeyh Nuri Efendi, cemiyetin sekreterliğine eski ittihatçılardan Cami Baykut'un, veznedarlığına da Moralizade Halit'in getirilmesine içerleyerek devamı kesmiş, bunun üzerine cemiyetin, Yunanlıların Ege'ye çıkmalarına engel olmak için İstanbul ve Paris'te itilaf devletleri temsilcileriyle görüşmek üzere kurulan heyetten de çıkarılmış ve yerine de başka üye alınmıştır. Moralizade Nail Bey'e göre Nuri Efendi, bu konuda cemiyete engel olmuş ve çalışmaları akamete uğratmıştır²⁶.

de bu alaya katılmak üzere Konya'ya geldiğini belirtmektedir (Çizgi Kitabevi, Konya, 2005).

²⁴ Nurdoğan Taçalan, *Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken*, İstanbul 1981, s.154. (19 Mart Çarşamba günü toplanan Büyük Kongre'de de Cemiyet'in yeni yönetim kurulu üyeleri içinde Mevlâ Şeyhi Nureddin Efendi'ye rastlıyoruz. Bk.s.161); Nail Morali, *Mütarekede İzmir Olayları*, Ankara 1973, s.10-14; Yrd. Doç.Dr. Veysi Akın, "İzmir Müdafaa-i Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti'nin Akim Kalmış Bir Teşebbüsü: Paris Sulh Konferansı Heyeti", *Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi*, S. 1, Denizli 1996, s.19; Yrd. Doç. Dr. Muzafer Tepekaya, "İzmir'in İşgali Fikrine İlk Tepkiler İzmir Müdafaa-i Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti ve İlhakı Red Heyet-i Milliyesi", *Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi*, S. 1, Denizli 1996, s. 38, 40, 43.

²⁵ Morali, a.g.e.s.13-14; Taçalan, a.g.e.s.173; Nuri Efendi'nin, şahsi kırıncılıklara rağmen 14 Mayıs'ta, İzmir'in işgalinden bir gün önce işgalin haber alınması üzerine yapılan Mekteb-i Sultanî'deki toplantıda da bulunduğu anlaşılıyor. Bk.Tepekaya, a.g.m., s.43.

²⁶ Olayların içinde yaşayan biri olarak hatıralarını yazan Nail Morali'nin, Nuri Efendi ile ilgili düşünceleri olumsuzdur. Nail Bey, Nuri Efendi'yle ilgili düştüğü dipnotta şöyle der: "Lazım gelen evsafaftan hiçbirisini haiz olmadığı halde mahza kendi reklamını yapmak için Avrupa Heyet-i Murahhasamıza dahil olmak isteyen ve bittabi bu arzusuna muhalefetimizden münfail olan Şeyh Nuri Efendi merhum gerek bu sırada, gerek Vali İzzet Bey zamanında tezvirat ile memleket için pek çok faydalar beklediğimiz bu heyet meselesini akamete uğratmış ve memleketine azim fenalık eylemiştir" Morali, a.g.e. s.10.

Nuri Efendi'nin İzmir'in işgali sırasında başka çalışmalarına da rastlıyoruz: O da işgalden sonra müftü Rahmetullah Efendi başkanlığında belediye başkanı Hacı Hasan Paşa, Nuri Efendi ve Şerif Remzi'den oluşan bir heyetle, Yunan işgal kuvvetleri komutanı Zafiriu ve Amiral Calthorp'la görüşerek İzmir'de işlenen cinayetlere karşı bir tedbir alınmasını istemişlerdi. Nureddin Efendi'nin, Teşvik-i Maarif Cemiyeti başkanlığı görevini yaptığı yolundaki bilginin ise gerçeği yansıtmadığı belirtilmektedir²⁷.

Hasta düştüğü son günlerine kadar şiirle meşgul olan²⁸ Mehmet Nureddin Dede'nin ölümü de işgal devresinde olmuştur. 4 Aralık 1920'de vefat eden Dede'nin cenazesi, "*dedegânın tehlil ve tevhidleri eşliğinde binlerce*" diye ifade edilen kalabalık bir cemaatin katılımıyla Hisar Camii'nde kılındıktan sonra Mevlevihâne'nin haziresine gömülmüştür. Nureddin Efendi'nin vefatı ve cenazesi, mahallî Âhenk Gazetesi'nde ilgililere "*Ziya-ı azim ve ihtifal*" başlığıyla duyurulmuştur. Gazetede Nuri Efendi, yeri doldurulamayacak fazıl bir kişi olarak değerlendirilmekte, aile ve çevresine taziyet dilenmektedir²⁹.

²⁷ Huyugüzel, a.y.359

²⁸ Âhenk gazetesinde yer alan bir yazıya göre Nuri Efendi, vefatından sekiz on gün önce hasta hâlinde kibâr-ı sūfiyeden Mağribî Hazretleri'nin "güzeştem" redifli manzumesini tahmise başlamış ve hemen bir gün evvel bitirmiş. Bunun tercümesini de M. Kâmil'den ricâ etmiş. Kâmil Bey'in yaptığı bu tercüme Âhenk gazetesinin birkaç sayısında "edebiyat" başlığı altında yayınlanmıştır. Bk. Âhenk, 26 Ocak 1921/7 Kanun-ı sani 1337, nr.7516; Çalışkan, a.g.t. s.V.

²⁹ Nuri Efendi'nin vefatı haberi, Âhenk gazetesinde şu şekilde verilmiştir: (Âhenk nr.7488, s.2, 6 Kanun-ı evvel 1336/Aralık 1920; Çalışkan, a.g.t. s.VI-VII; Huyugüzel, s.359)
Ziyâ-ı azîm ve ihtifâl: Evvelki gün saat ikide sevgili şeyhimiz ve fâzil üstadımız Nûrî Efendi Hazretleri muhitini öksüz bırakarak âzîm-i bekâ oldu. Cenâzesi dün ihtifâlât-ı fâika ile kaldırılarak Hisar Cami-i şerifinde namazı ba'de'l-edâ Dergâh'ta ihzar edilen makbere-i hazînine nakl ve defnedilmiştir.

Merhûm-umûşarûn ileyhe son hürmet-i teşyîni ifâ için binlerce halk merasime şitâb etmiş idi. Cenâze Dergâh'tan kaldırılarak mevkib-i teşyîin mâtem-i ihtirânu üzerinde ebkem bir hitabe-i uhrevî veya bir şi'r-i dilsûz inşâd ederken , dedegânın tehlil ve tevhidi ve bu tehlil ve tevhid arasından çıkan müncesir bir feryâd-ı ölümî bâhusus böyle bir fazlın mevtie inkilâbî keyfiyetini en gayr-ı kâbil-i tahammül bir fecîa suretinde tasvîr ediyordu.

Evet ölüm mukadder bir haktır. İnsanı hiçbir tedbir, mevtin pençesinden kurtaramaz. Her şey, hayale sığmayan en kavî cellâdından, en âciz zerreye kadar onun O'nun fermanına inkıyâda mecburdur...

Bu böyle olmakla beraber insan bir türlü ölümünden doğan teessüre tahammül etmek kudretini nefsinde bulamıyor. İstiyor ki, iyiler; en uzun bir süre ömür sürsün. Şeyhimiz bir fazl-ı mücessem idi. Hayrı sever, milletini sever, hakkı sever, muhitin itilâsına hizmet etmekten pek zevk alırdı. Bu son günlerde maarif-i İslâmiyenin aldığı şekl-i tezebüb onu pek dil-gîr etmişti. Daima düşünür ve her şeyi hüsn-i suretle halletmek isterdi. Onun böyle umulmayan bir zamanda ufîlî muhit için olduğu kadar âlem-i şiir ve edep için de büyük bir ziyadır. Onun yerini dolduracak adam belki de yoktur.

Vefatından üç gün sonra aynı gazetede Râgıp Paşa-zâde Mehmed Ali Efendi, Şeyh Nûrî Efendi hakkında şu mersiye yazmış ve yayımlamıştır³⁰.

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün].

Pîr-i Mevlânâ-yı Rûm'un bende-i dil-dâdesi

Nûr-ı Hakk'ın bir hakikat âşık-i dil-dâdesi

İzmir'in Şeyhu'ş-şehîri post-nişîn-i Mevlevî
'Azm edip gülşen-serâya oldu şimdi uhrevî

Rûh-ı pür-nûruyla pervâz eyledi dün cennete
Ehl-i dil neylerle giryân eyledi ol hazrete

Kalb-i pâk-i Nûrî'nin âyinesiydi nûr yüzü
Meclis-i ilminde Şeyhin Mesnevi'ydi her sözü

Zikr ü fikri zübde-i âmâlî Allâh u Celâl
Hâl ü şânı mûcib-i Kur'ân-misâl âyet-meâl

Allâh Allâh böyle bir şeyh-i nebâhat Ahmed'in
Mazhar et yâ Rab hidâyet et şefâ'at Ahmed'in

Râh-ı Mevlânâ'da rehber Hazret-i pîr-i külâh
Vird-i dervişân Muhammed'dir murâd ancak İlâh

İzmir Fikir ve Sanat Adamları adlı değerli eserinde Ö. Faruk Huyugüzel, Mehmet Nuri Efendi'nin, Abdülhamit devrinde bir şair olarak tanınmasına ve sürekli edebiyat meclislerinde bulunmasına rağmen İzmir basınında fazla bir şiir yayımlamadığını, İstanbul gazete ve dergilerinde bir şey yayımlayıp yayımlamadığının da bilinmediğini yazmaktadır. 1913 Ocağından itibaren ise *Âhenk*, *Hıyaban*, *Muallim* ve *Musavver Mehasin* gibi gazete ve dergilerde eski tarzda gazel, mersiye ve tarih kıtaları gibi şiirler yayımlamakla birlikte bunları da bir kitapta toplama yoluna gitmediğini ilâve etmektedir. Ömer Faruk Bey, Nuri'nin tasavvufî bir hava taşıyan ve oldukça olgunlaşmış bir dil ve üsluba sahip olan bu şiirlerinde Şeyh Galib ve Fuzulî etkilerinin belirgin bir şekilde görüldüğünü belirtmektedir³¹.

Merhûm-ı müşarun ileyhi gâib ettiğimizden dolayı kendimiz muhtâc-ı tesellî ve ta'ziyet olduğumuz hâlde âile-i keder-dâdesine, müridânına, müntesibîn-i şî'r ü edeb ve hâssaten milletimize beyân-ı ta'ziyet eyleriz. Mevlâ garîk-ı rahmet eyleye..

³⁰ *Âhenk*, 27 Aralık 1920/9 Kanun-ı Evvel 1336, nr.7491; Çalışkan, a.g.t. s.VIII

³¹ Huyugüzel, s.359-360.

İzmir gazete ve dergilerinde yayınlanan şiirlerinde “Mevlevî Şeyhi Nureddin” imzasını kullanan Nuri Efendi’nin şairliği, bestekâr ve mûsikîşinaslığı yanında önemli bir yönü de Dergâh’ta şiir ve mûsikî ile dolu bir ortamın hazırlayıcılığını yapmasıdır. Bildirimizin başında yazdığımız gibi çok iyi ney çalan ve kardeşi neyzen Cemal Efendi’ye ilk ney derslerini veren Nureddin Dede, aynı zamanda Neyzen Tevfik’in yetişmesinde de önemli bir rol oynamıştır³².

Sonraları müptela olduğu şarabın da etkisiyle gitgide düzensiz, derbeder bir hayat yaşayan Neyzen, 1919’da yazdığı “*Tercüme-i Hâlim*” adlı uzun şiirinde, İzmir’deki o mutlu günlerini hasretle yâd ederek, Nureddin Efendi’nin emriyle Cemal Efendi’den nasıl ders aldığını, notayla meşk edip *ney elde başta külâh, sema’a, mutribe girip* Hazret-i Pîr’in (Nureddin Dede) feyzinden istifade ederek bir yıldan az kısa zamanda vezin ve kafiye öğrenerek gazeller yazıp *Muktebes’e* gönderdiğini, burada büyükler meclisinde Eşref, Memduh, Şekîb, Nevzat, Hakkı, Ruhi Baba gibi büyük insanların arasına nasıl karıştığını anlatır. Bu şiir aynı zamanda genel olarak Mevlevîhânelerin şiir ve müzik gibi güzel sanatları besleyen ortamını, özel olarak da o günlerdeki İzmir Mevlevîhânesi’nin kültür ortamını, müdavimlerini, şiir ve mûsikî ile ilişkisini göstermesi bakımından da önemlidir:

Peyimde mâzî-i ekdâr, önümde âtî-i gam
Şu hâle bak, medet ey çâre-sâz-ı kalb-i elem

Deyip de elsiz ayaksız düşünce Dergâh’a
Göründü pîr-i tarîkat hemen bu güm-râha

O zât-ı mürşid-i a’zam ki Şeyh Nüreddîn
Harîm-i mahfil-i irfanda câ-nişîn ü metîn

O anda ber-taraf oldu hemen suâl ü cevâb
Dedi “biraderi gör, durma eyle meşke şitâb!”

Cemâl Efendi ki şeyhin birâderi hem de
Birinci ney-zeni Dergâh- Pîr’in hem de

³² İzmir Mevlevî Dergâhı’nın ve Nureddin Dede’nin, bu kültür ortamının hazırlanmasındaki rolünü Remzi Dede (Zeytinoğlu) hatıralarında şöyle anlatmaktadır: *Şeyh Nuri Efendi ve babası Halil Âkif Dede güzel şiir söylerlerdi. Olgun, âlim ve feylesof insanlardı. Bizim Neyzen Tevfik, ilk ışığı, İzmir Mevlevî şeyhi Nuri Efendi’den aldı. Şair Ermenekli Rüştü Efendi de feyzini bu Dergâh’a borçludur.* Keskin, a.g.t. s.56; Hazar, Aynı gazete; Yücebaş, a.g.e., s.205.; Hilmi Yücebaş, *Neyzen Tevfik, Hayatı-Hatıraları-Şiirleri*, 6. baskı, İstanbul 1976, s.4, 77-78, 158.

Kemâl-i vecd ile teblîğ-i emr-i Şeyh etti
Kabûle mazhar olup şevk u gaşy ile bitti

Sarıldı dâmen-i üstâda öptü ellerini
Der-i Cemâl'ine vakf etti cânını, serini

Açıldı bâb-ı füyûzu hazîne-i hünerin
Kapandı perde-i âlâmı ömr-i derbederin

Notayla meşke devam etti şöyle birkaç mâh
Semâ'a mutribe girdi ney elde, başta külâh

Füyûz-ı Hazret-i Pîr'e şu en celf bürhân
Ki geçmeden sene nazm u kâfiye vü evzân

Yakıştı ağzına, az çok dilindeki hevese
Ve hem de yazdı gazeller sûtûn-ı Muktebes'e

Tanıştı bir çok e'âzımla şimdi İzmir'de
Bulundu hayli zaman meclis-i ekâbirde

Cenâb-ı Eşref'e, Abdülhalim Memduh'a
Şekîb'e, Hakkı'ya, Nevzâd'a, âh Ruhî Baba

Ederdi tekkede hizmet bu ehl-i irfâna
Karıştı işte bu yolda miyân-ı insâna

Nureddin Efendi'nin yetişmesinde önemli rol oynadığı diğer bir şahıs, başta da söylediğimiz gibi yeğeni Rakım Elkutlu'dur. Bu ünlü bestekârın dayısı olan Nureddin Efendi, teşvikleriyle yirmi yaşlarında iken Elkutlu'yu bestekârlığa başlatmış, 24 yaşlarında birlikte İstanbul'a gelerek Ahmet Irsoy'la tanıştırmış, 35 yaşlarında iken de özellikle neyzenbaşı Emin Dede, Tokadîzâde Şekip, ve Müstecabîzâde İsmet'le beraber Mesnevî'den seçtikleri beyitleri esas alarak karcığâr makamındaki Mevlevî âyininin bestelenmesine ön ayak olmuştur. Bu onun büyük bir hizmetidir. Âyin, Konya Mevlevîhanesi'nce de beğenilince diğer Mevlevîhanelerde ve bütün Türkiye'de okunmaya başlamıştır. Bu âyinle ilgili anlatılan hikâyeye göre, Nureddin Efendi, yedi yaşından itibaren devam ettiği on yedi yaşından beri âyinhanlığını, yirmi yaşından beri de İzmir Mevlevîhânesi'nin kudümzenbaşılığını yapan yeğeni Elkutlu'ya bu âyinin güftesini vererek bestelemesini istemiş. Rakım Elkutlu, âyinin bestesini bir gecede bitirerek

ertesini gün tekkede âyinin hazır olduğunu söylemiş. İşi ciddiye almadığını ve baştan savma bir beste yaptığını zanneden dayısı, Râkım'ı kovmuş; fakat yakınlarının ısrarıyla okunmasına razı olarak âyin okunmuş, bittikten sonra da çok beğenerek gönlünü almış³³.

Çok iyi ney çalan Nureddin Efendi'nin, kendisinin de bazı besteler yaptığı ifade edilmektedir. Ali Rıza Avni'nin Mevlevî dergâhı neyzenbaşısı Kâmil Efendizâde Aziz Ersöz'den aldığı bilgiye göre Şeyh Nuri Efendi, Tokadîzâde Şekip'in Mevlânâ için yazdığı

Esselâm ey azamet-perver-i lâhût-mesîr
Hak-nümâ ârif-i esrâr-ı ledün Hazret-i Pîr

beytiyle başlayan kasidesini rast makamında bestelemiş, ancak eserin notası kaybolmuştur. Notası elde bulunan tek bestesi ise güftesi de yine kendisine ait olan

Neşve-mend-i feyz olan uşşâka bir meyhâneyim
Meclis-i rindân-ı Hak' da devreden peymâneyim

Her gören ahvâlimi Mecnun kıyas eyler fakat
Akl-ı kül erbâbını derk eyleyen divâneyim

beyitlerini içine alan evc makamında, devr-i kebîr usûlünde tasavvufî bir havada yapılmış bestedir³⁴.

Yılmaz Öztuna'nın hazırladığı *Büyük Türk Musikîsi* adlı eserin 2. cildinde doğum tarihi belirtilmeyen Nuri Efendi'nin, ölüm tarihi de soru işaretiyle 1925 olarak gösterilmiş ve hakkında yalnızca şu kısa bilgi verilmiştir: "İzmirli, Türk müzisyeni. Şu hüseyinî aşîrân nakış yürük semaî onundur: "Gören sanır ki safâdan semâ-ı râh ederim". Bu tarzda başka eserleri de olduğu muhakkaktır. Fakat İzmir'de yaşadığı için, İstanbul'da taammüm etmemiştir"³⁵. Onur Akdoğu ise *Ege'de Müzikçiler Ansiklopedisi* adlı eserinde, aynı bilgileri Öztuna'dan alarak nakletmekle yetinmiştir³⁶.

Nureddin Efendi, şairlerinin tamamını aruzla ve klasik tarzda yazmış, geleneğe bağlı bir şairdir. Özellikle divan şairlerinden ve Mevlevî geleneğini temsil edenlerden çok etkilenmiştir. Bunların başında hiç şüphesiz Mevlânâ

³³ Özalp, a.g.e.C.II, s.116-117; Huyugüzel, a.g.e. s.504-505. Elkutlu'nun, dayısı İzmir Mevlevihânesi şeyhi Nuri Dede'nin 1920'de vefatı üzerine, şeyhin oğlu Celâlettin Efendi'nin de yaşının küçük olması sebebiyle Konya'dan gelen emirle bir süre meşihat makamına nezaret ettiği de ifade edilmektedir.

³⁴ Huyugüzel, a.g.e. s.360

³⁵ Ankara 1990, s.150.

³⁶ Akdoğu, 1997, s.200

gelmektedir. Bazı gazellerinde bir iki beyit ekleyerek övdüğü, bazılarında ise Hazret-i Hünkâr, Şems, Şems-i dîn, Molla, Pîr, Celâl gibi isim ve sıfatlarıyla övdüğü Mevlânâ Celâleddin Rumî ve Şems-i Tebrizî, bağlı bulunduğu Mevlevîlik tarikatının iki önemli ismi olup şiirde ve tarikatta kılavuzlarıdır. Bu yolda kendi tarikatında ve şiir anlayışında övdüğü, tahmis ve tanzir ettiği diğer önemli bir isim ise Şeyh Galib'dir.

Bunların dışında Şabaniye tarikatı ricalinden Kuşadalı İbrahim Efendi'nin bir şiirini tahmis etmiş, meşhur İran şairi Saib'in bir gazelini ise Türkçe'ye nazmen tercüme etmiştir. Bütün bunlar, genel olarak onun yönelişlerini ve ince, işlenmiş dili ve üslubuyla Mevlevî divan şairlerinde görülen tasavvufî havayı yansıtmaktadır.

Daha önce de belirttiğimiz üzere, özellikle Mevlânâ'dan ve Şeyh Galib gibi Mevlevî şairlerden etkilenen Nureddin Dede'nin, Mevlevîhâne'deki sanat ve kültür ortamının da verdiği hava ile İzmir ve çevresinde, bir rüzgar oluşturduğu ve bir çok kimseyi etkilediğini söyleyebiliriz. Gazetelerde onun şiirlerine yazılan nazireler bunu göstermektedir. Meselâ "bul" redifli gazelin üstündeki hitap ifadesinden Nuri Efendi'nin müridi, yine bir Mevlevî olduğu anlaşılan İzmir Bayraklı'dan Mahmud Tahir, "Pîr-i reşâdet-penâhım Nûri Efendi Hazretleri'ne nazîredir" diyerek bir cevap yazmış³⁷, "külâh-ı Mevlevî" redifli şiiri ise epeyce sevilmiş ve bir çok "benzer"leri yazılmıştır³⁸. Bu şiire yazılan nazirelerin nasıl yazıldığı ve neşredildiğini Âhenk gazetesinin 5366 numaralı ve 20 Şubat 1329/1914 tarihli nüshasında neşrettiği bir yazıdan anlıyoruz. Buna göre Nureddin Dede, bu yazıda "külâh-ı Mevlevî" serlevhası altında yazılacak şiirlerin kendisi tarafından bastırılıp yayımlanacağını duyurarak Şair Eşref, Tokadizâde Şekip, Abdülhalim Memduh, Mansurîzâde Said gibi şairlere ait beyitleri yazısına örnek olarak eklemiştir.

Aynı gazetenin 5371 numaralı ve 26 Şubat 1329 tarihli nüshasında ise gazete idaresi tarafından, Şeyh Nureddin Efendi'nin talebi üzerine yazılan aynı redifli şiirlerin (külâh-ı Mevlevî) peyderpey matbaaya gönderilmeye başlandığı belirtilmiş ve ilk önce Ermenekli Hasan Rüştü'ye ait manzume neşredilmiştir. Gazetede yayınlanan Manisa ve ilçelerinden gönderilen "külâh-ı Mevlevî" redifli şiirler ise ayrı bir araştırmaya konu edilmiştir³⁹. Bu şiirler, Soma'dan N. Şeyhzâde Müderris Kâsım Şükrü, Akhisarlı Musa Kâ-

³⁷ *Muallim*, 18 Nisan 1916/ 5 Nisan 1331, nr.9, s.113. ; Çalışkan, a.g.t., s.6 ; İlnur Sıdıka Baykara, *Muallim Dergisi (İnceleme-Metin)* E.Ü.Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü Bitirme Tezi, Bornova 2000, s.151-152.

³⁸ Daha önce M. Kâmil Dursun'un, Nureddin Efendi'nin başlattığı bu redifle yazılmış bir gazele bir nazire söylediğini belirtmiştik. Ayrıca Bakî Dede'nin aynı redifli gazeli için bk. Erdoğan, a.g.e., s.318-319.

³⁹ Bk. Ünal Şenel, "Manisalı Şairlerin Âhenk Gazetesinde Neşredilen Külâh-ı Mevlevî Redifli Şiirleri", *Uluslar arası Mevlânâ Mesnevî Mevlevîhâneler Sempozyumu Bildirileri*, Manisa 2006, s.433-439.